

په اروپا کی دمیشته افغانانو د تولنو فدراسیون

فدراسیون سازمانهای پناهندگان افغان در اروپا

Federation of Afghan Refugee Organizations in Europe

تحقیق فارو در مورد عودت پناهجویان افغان از پاکستان

۲۰۱۶/۸/۳

ما افغانهای مقیم اروپا، عودت صد ها هزار پناهجوی افغان از پاکستان را با نگرانی و امید دنبال میکنیم. نگرانی از نا توانی دولت افغانستان در تنظیم درست امور در داخل کشور و وادار ساختن پاکستان از طرق دیپلماتیک به ایجاد میکانیسمهای حل مشکلاتی که همچو نقل مکان میلیونی انسانها از یک کشور به کشور دیگری، ولو میهن اصلی شان هم باشد، دنبال دارد. امید به اینکه با بازگشت این هموطنان به میهن خودشان، گام مهمی در راه حل یکی از معضلات بزرگ افغانستان، یعنی موجودیت میلیونها مهاجر افغان در کشور های همسایه حریص یعنی پاکستان و ایران، برداشته میشود. تجربه ۱۴ سال گذشته نشان داده است که پاکستان و ایران برای تحمیل اضافه ستانی های خود بر دولت افغانستان همواره از پناهجویان افغان به حیث وسیله فشار سیاسی بر علیه افغانستان استفاده کرده اند. با بازگشت مع الخیر پناهجویان افغان از پاکستان، حکام پاکستان این امکان اعمال فشار را از دست میدهند.

پس منظر بحران پناهجویی افغانها در پاکستان و ایران:

آغاز بحران پناهجویی در افغانستان برمیگردد به اختناق شدید و نا پدید شدنهای ده ها هزار فرد ملکی متعاقب کودتای هفت ثور ۱۳۵۷ که تهاجم قشون روس به افغانستان را به دنبال داشت؛ از یکسو به همه گانی شدن قیام های مردمی ضد رژیم و روسها انجامید و از جانب دیگر دستگاه های استخباراتی رقبای شوروی سابق و کشورهای منطقه را تحریک به تدارک یک جنگ استخباراتی نمود. در چوکات همین جنگ تنظیمها بحیث ابزار وابسته ساختن و انحراف دادن مقاومت مردمی ضد روسی ایجاد شدند. افغانستان به میدان جنگ دو ابر قدرت و عرصه مداخلات کشورهای همسایه مبدل گردید. اختناق و آتش جنگ ده ها هزار قریه افغانستان را سوختاند و مردم قریه و شهر ها را وادار به فرار دسته جمعی به نزدیکترین کشورهای همسایه نمود. آهسته آهسته افغانستان به بزرگترین مؤلذ پناهجو در جهان مبدل شد. بد بختانه پاکستان که امضا کننده کنوانسیون ۱۹۵۱ ژنیو برای پناهندگان و پروتوکول ۱۹۶۷ آن نیست، خود را مکلف به این ندانست که افغانها را رسماً بحیث پناهنده بپذیرد، ایران با وصف آنکه از سال ۱۹۷۶ بدینسو عضویت کنوانسیون موصوف و پروتوکول ۱۹۶۷ آنرا دارد، عامدانه از تطبیق مواد کنوانسیون بالای افغانها شانه خالی کرد. هردو کشور همسایه پناهجویان افغان را تا امروز در یک خلای حقوقی و بی سرنوشتی نگهداشتند. انتقال قدرت در ۸ ثور ۱۳۷۱ و ۵ میزان ۱۳۷۵ به حل بحران پناهجویی افغانها کمکی نتوانست بلکه باعث ایجاد موج های جدیدی از پناهجویان شد. شرایط ناگوار و رنج آوری که پناهجویان افغان در پاکستان و ایران به آن مواجه بودند، باعث شد تا به محض باز شدن یک روزنه برای عودت بعد از سال ۲۰۰۲، جمعی بزرگی از پناهجویان افغان از پاکستان و ایران داوطلبانه بوطن برگشتند و ریکارد بزرگترین عملیات عودت پناهجویان در تاریخ UNHCR (۵،۸ میلیون) را قایم کردند.

تقلیل عودت داوطلبانه و ورود موج جدیدی از پناهجویان افغان:

از سال ۲۰۰۵ صدور مجدد گروههای هراس افکن طالبان از پاکستان به افغانستان آغاز یافت، خراب شدن مجدد وضع امنیتی در مرکز و ولایات از یکسو و امراض مزمن حکومت کرزی چون ضعف شدید حاکمیت قانون، فرهنگ معافیت و قوماندانسالاری، نبود کار، مکتب، کلینیک و سایر ضروریات اولیه در شهرکهای که به عودت کنندگان اختصاص یافته بود و سرانجام فساد لجام گسیخته در ادارات دولتی به دلسرد شدن عودت کننده ها و تقلیل تعداد پناهجویان حاضر به عودت انجامید. در سال ۲۰۰۹ کمیساری عالی ملل متحد برای پناهندگان و دول ایران و پاکستان بر مبنای ارقام به این نتیجه رسیدند که عودت به حد اقل خود رسیده است. آنگاه پاکستان و ایران به اشکال مختلف به زمینه سازی اخراج اجباری پناهجویان افغان دست زدند. کمپاین وسیع آزار و اذیت پناهجویان که در گذشته نیز وجود داشت، شدت یافت. حکومت پاکستان تحت فشار امریکا و UNHCR در پهلوی برنامه های چون قطع برق و آب کمپها، تخریب خانه های پناهجویان، دستگیریهای بی موجب و غیره در ایالت های

خیبر پشتونخواه و بلوچستان از جانب حکومت ایالتی صورت میگرفت دست برداشته در مارچ سال ۲۰۱۰ حاضر به تنظیم امور ذریعاً به مهاجرین افغان در چوکات ((ستراتژی اداره و بازگشت پناهجویان افغان از پاکستان)) شد. مطابق به این ستراتیژی یک ونیم میلیون پناهجوی افغان در پاکستان ثبت نام شدند و به آنها کارت اثبات حق اقامت مؤقت "۶ ماهه" قابل تمدید داده شد. اکثریت پناهجویان ثبت شده در پاکستان باشندگان قبلی ولایات ننگرهار، کابل، کندز، لوگر و پکتیا میباشند. حمله خونین دسمبر ۲۰۱۴ تحریک طالبان پاکستان بالای یک مکتب متعلق به نظامیان پاکستان در پشاور به دولت پاکستان زمینه داد تا این فاجعه را به پناهجویان افغان ارتباط دهد و صدها افغان را بدون داشتن شواهد و دلایل زندانی ساخته و اذیت و آزار پناهجویان افغان را افزایش دهد. گزارش های سازمان بین المللی دیده بان حقوق بشر موارد مشخص این آزار و اذیت، لت و کوب، تلاشی ناگهانی و غیر قانونی، و غیر مجازخانه های پناهجویان افغان و اخاذی توسط پولیس را ثبت نموده است.

دلیل اصلی تصمیم پاکستان برای اخراج پناهجویان افغان :

اینکه پاکستان پناهجویان افغان را با اکراه تحمل میکرد، بخاطر اخوت اسلامی یا همسایگی نیک نبود. روزنامه الکترونیکی (thediplomat.com) در شماره ۹ سپتمبر ۲۰۱۵ خویش مینویسد که ایالات متحده سالانه در حدود یک میلیارد دلار از طریق UNHCR برای کمک به پناهجویان افغان در پاکستان و ایران میفرستاد که قسمت بزرگ آن به پاکستان میرفت. بعد از کاهش قابل ملاحظه در کمک های ایالات متحده، پاکستان از طریق UNHCR به ملل متحد هشدار داد که در صورت عدم ازدیاد عاجل کمکها همه پناهجویان افغان اعم از راجستر شده و غیر راجستر شده را اخراج میکند. به پناهجویان هم ابلاغ کرد که طی یکماه پاکستان را ترک کنند. تصمیم آخرین تمدید در ۲۹ جون ۲۰۱۶ توسط صدر اعظم پاکستان اتخاذ گردید. چون هشدار پاکستان مبنی بر از سر گرفته شدن کمکها جدی گرفته نشد، دولت پاکستان به پناهجویان ثبت شده افغان احوال داد که کارت اثبات حق اقامت (PoR) شان دیگر تمدید نمیگردد و باید قبل از ختم ۲۰۱۶ پاکستان را ترک کنند. تقلیل کمکها به پاکستان از طریق UNHCR احتمالاً بخشی از تغییر پالیسی امریکا در برابر پاکستان است و پاکستان میخواهد با اخراج پناهجویان افغان ضرب شصت خود را به ایالات متحده نشان داده و با در تنگنا کشاندن این کشور امریکا را به از سر گیری روابط در شکل قبلی وا دارد.

عکس العمل پناهجویان افغان:

قرار معلوم پناهجویان افغان اتخاذ تصمیم عودت با عزت به وطن خود، ترفند سیاسی فوق الذکر پاکستان را خنثی ساختند. بتاريخ ۲۰ جولای ۲۰۱۶ پناهجویان ثبت شده افغان جرگه بزرگی را برای طرح مشکلات خود به مقامات افغان و پاکستانی برگزار کردند. طبق گزارش شماره ۲۱ جولای روزنامه Dawn چاپ پاکستان، مشکلات پیشرو و دورنمای عودت کنندگان توسط بریالی میاخیل نماینده پناهجویان در ایالت خیبر پشتونخواه به جرگه مطرح گردید و از هردو دولت مطالبه تضمینات برای برآورده شدن این خواستها گردید. مشکلات و خواستها بصورت خلاصه شامل موارد ذیل بود:

- مشکل هویت برای جوانان که در پاکستان تولد و بزرگ شده اند و افغانستان را اصلاً ندیده و پاکستان را خانه اول خود فکر میکردند.

- تشویش در قسمت آمدگی دولت افغانستان برای جذب یک ونیم میلیون پناهجو که قرار است تا اخیر سال ۲۰۱۶ پاکستان را ترک کنند. میاخیل اضافه کرد: « بعد از چهل سال زندگی در حال محرومیت از همه حقوق انسانی خویش، یگانه آرزوی افغانها بازگشت آبرومندانه به وطن خودشان میباشد.»

- انتقال تجارت و دکان یکباره و به مدت کم صورت گرفته نمیتواند. « بعد از شنیدن این خبر که حق اقامت پناهجویان افغان در پاکستان در ختم سال جاری، خاتمه می یابد، کسانی که ما بالای شان قرض داریم به تلفون ما جواب نمیدهند و کسانی که ما از آنها قرضدار هستیم خواستار تادیه عاجل اند ». میاخیل از مقامات هردو کشور خواست تا مرجع رسمی دوجانبه را برای حل منازعات مالی عودت کنندگان ایجاد کنند.

- تحصیل نا تمام جوانان در کالج ها و پوهنتونهای پاکستان مشکل دیگر عودت کنندگان است. هرگاه جوانان بخواهند بعد از عودت برای ادامه تحصیل به پاکستان برگردند، نیازمند ویزه میباشند و تسهیلات لازمه درین زمینه باید توسط دولت پاکستان درین رابطه ایجاد گردد.

- سر انجام میاخیل به مشکل پیشدآوری ها اشاره کرد. او گفت: « در اینجا فکر میشود که ما اجنت هند هستیم. خوف آن موجود است که در آنجا گمان کنند که ما اجنت آی اس آی هستیم ». ولی زاخیلوال سفیر افغانستان در پاکستان قبلاً به بزرگان پناهجویان گفته بود: « شما متعلق به افغانستان هستید. بیائید و املاک و خانه های تان را دوباره مالک شوید. شاید در فقر، اما بهر صورت با عزت زندگی خواهید کرد. شاید با برگشت شما صلح هم به کشور بیاید.». همه بزرگان با یکصدا گفتند: « ما برمیگردیم » و از زاخیلوال خواستند پیام شان را به دولت افغانستان برساند.

این جرگه به وضاحت نشان میدهد که عودت کنندگان متوجه تمام عواقب عودت شان به افغانستان میباشند اما زندگی با عزت در کشور خود را بر تضرع به مقامات پاکستانی ترجیح میدهند.

وجایب دولت افغانستان در برابر عودت کنندگان:

جرگه از دولتین افغانستان و پاکستان خواستار تضمین برای حل مشکلات فوق الذکر شد. اگرچه درین جرگه مقامات پاکستانی با خواستهای عودت کنندگان افغان مخالفتی نکردند، اما به رسم معمول در جرگه ها، تضمینی هم به عودت کنندگان ندادند.

وزارت خارجه افغانستان باید با طرح و پلان معین، تعهدات رسمی از پاکستان بگیرد. کاری که تا حال انجام نشده است. وزارت امور مهاجرین بایست، با در نظر داشت تهدیدهای مکرر پاکستان به اخراج جمعی پناجویان افغان، برنامه مفصلی برای تنظیم دقیق همه امور عودت کنندگان در همکاری و هماهنگی قبلی با سایر وزارتها میداشت. وقتی سفیر افغانستان برای پذیرش یک ونیم میلیون عودت کننده آمادگی نشان میدهد، باید پلان های مشخصی برای حل مشکلات این پناجویان هم در داخل افغانستان و هم در گرفتن تعهدات از پاکستان داشته باشد. ما تشویش از آن داریم که باز هم دولت افغانستان عودت کنندگان را در برابر هیولا های بیکاری، مافیا و زورمندان تنها بگذارد. باز هم پناجویان به دشتهای سوزان و فاقد تسهیلات زیربنایی اولیه فرستاده شوند. باز هم پولهای تخصیص یافته به عودت کنندگان در وزارت امور مهاجرین حیف و میل گردد. باز هم زمینهای اختصاص یافته به مهاجرین به بازار سیاه فروخته شوند. عودت کنندگان به آب نوشیدنی، مکتب، کلینیک صحتی و زمینه کار نیاز دارند. با مبلغ ۴۰۰ دالر فی نفر که از UNHCR دریافت میکنند، نمیتوانند به رفع همه نیازهای اولیه خود بپردازند. به کمک دولت و جامعه جهانی نیاز مبرم موجود است.

کمیته حقوق بشر فارو